

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilu Udruženja Jugoslov. Učiteljstva — Poverjeništvo Ljubljana.

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Za neorganizirane 30.— Din, za naročnike v inozemstvu 40.— Din letno. Posamezna številka po 1.— Din.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 75 para za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštne šte 25 Din.

Telefon uredništva
št. 312.

Članstvo ljubljanskega Poverjeništva UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat 75 para za nadaljnja uvrčenja primeren popust. Oznanila sprejema upravništvo lista.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6./I.

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklamacije so proste poštne.

Pred državno skupščino učiteljstva v Sarajevu.

V sredo, 20. t. m. se zberejo zastopniki organiziranega jugoslovanskega učiteljstva iz cele države v Sarajevu, da se pogovore o dosedanjih uspehih Udruženja Jugoslovanskega Učiteljstva in o smotrih in taktiki za nadaljno delo v bodočem letu.

Letošnja skupščina bo zastopana poleg uprave Glavnega Odbora in poverjeništev tudi po predsednikih in voljenih delegatih okrajnih učiteljskih društev iz cele države. Ta skupščina bo torej pravi izraz in najširše zastopstvo učiteljstva cele države.

Slovenska delegacija ima šteti okrog 90 zastopnikov, a kakor je predvideti letos, ne bo polnoštevilno zastopana, pač je pa sigurnih dve tretjini udeležencev. Vzrok temu je skrajno neugoden čas v katerem se vrši zborovanje: pričetek šole, ki je kljub odrejenemu dopustu od ministrstva, ni mogoče pustiti vsem v prvem tednu brez škode; Blejska skupščina, ki se je vršila v istem mesecu; sokolski zlet, pri katerem je v obliki meri sodelovalo učiteljstvo; ljubljanski velesojm in mariborska obrtna razstava, kar je mnogo zanimanja našlo tudi med učiteljstvom, posebno onim, ki poučuje na obrtnih in trgovskih nadaljevalnicah.

Vendar je vodstvo organizacije poskrbelo, da je naša delegacija odšla zadostno zastopana in pripravljena v Sarajevo. Ne samo številčno dobro zastopstvo, ampak v prvi vrsti idejno dobro zastopstvo nam je potrebno za take skupščine. Treba izbrati može, ki imajo v pogled v stanovske zadeve in inicijativo v vsakem oziru, da ne poslušajo samo — ali si celo ogledujejo le kraj — ampak tudi sodelujejo na skupščini.

V zadevah, ki tičejo naš splošni položaj je podvzelo inicijativo osrednje vodstvo samo. Naša delegacija je odšla v prvi vrsti s specijelnimi predlogi, ki tičejo Slovenije, na skupščino v Sarajevo.

Glavni predlogi naše delegacije so: izprememba pravil glede delegacije pri pokrajinskih skupščinah, ponovna zahteva referenta za osnovno šolstvo v Sloveniji v ministrstvu prosvete iz vrst slovenskega učiteljstva, uvrstitev strokovnega učiteljstva v službeno pragmatiko in glede ukinitvenja proračuna 30. milijonov za prosveto v Sloveniji.

Naša delegacija je vložila v tem oziru na skupščino pismene predloge.

Izprememba pravil zadeva pomnožitve delegacije na pokrajinskih skupščinah in odprava onih 10 delegatov, ki jih volijo pokrajinske skupščine za Glavno skupščino. O zadevi je bil govor na blejski skupščini in je pojasnilo v zadnji številki Učit. Tov.

Zahteva lastnega referenta v ministrstvu prosvete je ponovna.

Uvrstitev strokovnega učiteljstva v službeno pragmatiko je pa postala aktualna in akutna zopet sedaj, ko grozi strokovnemu učiteljstvu meščanskih šol in specijelnih šol za slepe, imbecilne in gluho-neme nevarnost, da njihov strokovni izpit in višji študij zopet ne bo dosegel višjega položaja v plači. Poverjeništvo UJU v Ljubljani je podalo v tem oziru svoj specijalen predlog — ki ga natisnemo v prihodnji številki — dvokratno je pa opozorilo predsedstvo »Društva učiteljstva meščanskih šol za Slovenijo«, da tudi samo stori potrebne korake na merodajnem mestu.

Predlog glede črtanja proračuna prosvete za Slovenijo se glasi sledeče:

Podpisano poverjeništvo predlaga Glavni Skupščini, da sprejme sledeči predlog:

»Glavni Odbor UJU v Beogradu se poziva, da stori vse potrebne korake pri ministrstvu prosvete, da se ukinitve postavke v skupnem znesku 30 milijonov Din v proračunu prosvete za Slovenijo takoj zopet vpovstavijo, ker je to ukinitve v veliko škodo šolstva in učiteljstva v Sloveniji. Ukinitve teh izplačil tudi ni v skladu z obstoječimi in še veljavnimi zakoni, po katerih imajo zakonito urejene svoje plače učiteljice ženskih ročnih del, šolski voditelji svoje funkcijske doklade in po katerih so zakonito urejene tudi ekskurendne (zasilne) šole. Tudi črtanje teh postavk iz pokrajinskega prosvetnega proračuna ni v skladu z budžetom, ki ga je odobrila in sprejela narodna državna skupščina.

Ker so materialno oškodovane s tem cele kategorije učiteljstva in v svrhu čuvanja avtoritete zakonov in z ozirom na to, da je s tem močno ogroženo šolstvo in prosvetna povzdiga naroda, naj pozove skupščina Glavni Odbor UJU, da nujno

stori vse korake v svrhu revizije navedenih dejstev in deluje na to, da se taki slučaji, ki vzbujajo upravljeno nezadovoljstvo učiteljstva in najširših plasti naroda, ne bodo ponavljali.

V imenu vsega prizadetega učiteljstva in v svesti dobre stvari poziva podpisano poverjeništvo glavno skupščino, da preda ta predlog kot skupno nujno zadevo Glavnemu Odboru UJU v Beogradu v takojšnjo izvršitev.

Cerkev in šola.

(Po »Slovenec«, št. 199, z dne 13. septembra 1922.)

»Pod klerikalizmom razumemo politično stranko, ki se naslanja v prvi vrsti na cerkveno hierarhijo (duhovščino) in črpa iz nje svojo moč. Cerkevna hierarhija je okostje klerikalne organizacije. Vsi drugi strankini organizmi so le priveski hierarhije (duhovščine) in stoji direktno ali indirektno pod njenim vodstvom, četudi se nahajajo dostikrat formalno pod posvetno režijo. Organična zveza stranke s cerkveno hierarhijo ji daje pečat političnega eksponenta Cerkev. To bi bili glavni, vsepovsod veljavni znaki klerikalizma.

Dr. Ivan Sušteršič »Moj odgovor«, št. 11.

»Slovenec« pod navedeno številko prinaša članek pod naslovom »Država in šola«, v katerem nesramno v ljudstvu ubija državno avtoriteto in jo negira. Vendar je članek zanimiv z ozirom na izvajanja, ker bi se glasil, ako bi se obrnil na nje, tako-le:

»Pri nas smo vajeni smatrati še iz avstrijskih časov duhovščino (hierarhijo) za nekega polboga za neko višje bitje, ki bdi nad nami in nas čuva in varuje ne vsega zla, ampak navadno tudi vsega dobrega. Duhovščina (hierarhija) je začetek in konec vsega, ona je neko nadnaravno bitje, pred katerim moramo ležati vsi vsaj na kolenih.

Tako naziranje je še danes pri nas običajno. Je pa do skrajnosti nedemokratsko in nepravilno.

Cerkev ni nič več in nič manj kakor ena izmed organizacijskih oblik človeške družbe. Družba pa smo mi sami, smo mi ljudje, torej smo tudi cerkev mi sami; torej nekaj zelo naravnega in navadnega in nič nadčloveškega.

V tako veliki organizaciji ljudi pa ne morejo biti vsi ljudje v vseh vprašanjih

ene misli in enega duha, ampak imajo razni ljudje in razne skupine ljudi o različnih predmetih različna mnenja.

Ker pa cerkev ni noben malik, ampak je le skupina v gotove svrhe organiziranih ljudi zato cerkev absolutno nima pravice, da mnenja, ki se od mišljenja slučajne večine razlikujejo, v imenu »cerkvene avtoritete« zatira, ampak mora dati tudi manjšinskim naziranjem pravo, da se po možnosti uveljavijo. V tem ravno obstoji moderna demokratična cerkev.

Ta razlika v pojmovanju o »absolutnosti« cerkvene moči in prave demokratične cerkve se zlasti kaže v šolskem vprašanju.

Mi, ki še vedno plavamo v starih zelotskih nazorih o duhovski vseomogočnosti, radi mislimo, da se moramo klanjati cerkveni absolutnosti tudi glede šole in vzgoje.

In to je, kar hočemo tudi mi, slovenski svobodni starši: Dokler bomo mi plačevali svoje davke v skupno državno blagajno odkoder se krijejo tudi izdatki za naše šolstvo, bo naša šola in duh, ki naj vlada v naši šoli, tak, kakor ga bomo komandirali mi, starši, ne pa neka nebulozna zelotska vseomogoča duhovščina z zlora- bo avtoritete in imena Cerkev.

Tako je »Slovenec« nehote povedal resnico o svoji »gospodi«.

K petdeseti obletnici prvega splošnega zbora slovenskih učiteljev v Ljubljani.

(Nekoliko spominskih črtic: sestavil Fran Podobnik.)

Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani je priredilo dne 24. in 25. septembra 1872 »prvi splošni zbor vseh slovenskih učiteljev« s sledečim vzporedom:

1. Kako naj se slovenski učitelj za svoj stan izobrazuje?
2. Kako naj se v naših večrazrednih ljudskih šolah poučuje drugi deželni jezik?
3. Kako naj bi ljudski učitelji na Kranjskem, Koroškem, Štajerskem in Primorskem imeli enakomerno plačo?
4. Posamezni nasveti.

LISTEK.

Blagi Emi v spomin!

In zopet smo spremili kolegino iz naših vrst v prerani grob. Učiteljica Ema Žerjavova, službujoča na I. mest, dekl. osnovni šoli v Ljubljani, je 26. avgusta t. l. po dolgem bolehanju preminula. Dva dni kasneje so jo pokopali na ljubli. pokopališču pri Sv. Križu poleg njene zlate mame, katere izgubo ni mogla preboleti.

Vse nas, ki smo Emo Žerjavovo poznali, je presenetila, do dna duše zbolela vest o njeni smrti. Vedeli smo, da boheha, da je v minulem šol. letu le s težavo izvrševala svoje dolžnosti, a da nas ostavi že sedaj za vedno tega nismo pričakovali. Želeli smo ji oddiha, počitka, a ne takega, kakršnega si je izbrala sedaj. Na prigovarjanje, nai si vzame dopust, je navadno zmajala z glavo češ, ne gre izrabljati našo mlado državo s preobilimi dopusti — in vršila je dalje svoj naporni posel. Čutila je, da ji pešajo moči, a trdna volja, kakršne je zmožna le značajna že-

na, jo je podpirala pri utrudljivem šol. delu.

Kmalu pričnemo novo šol. leto. Vrnila se bo, draga Ema v šolo tvoja deca. Tvoje kolegije bodo s čilimi močmi zopet pričele z delom, a tebe, najblažje, ne bo več med njimi. Dolgo se bo še poznala na zavodu vrzel, ki je nastala po tvojem odhodu. Svojim učenkam si bila dobra, predobra učiteljica in spominjale se bodo hvaležno tvoje dobrote še čez leta.

Bila si pač značilen pojav v vrstah slovenskih učiteljic. Čitala si mnogo, razmišljala mnogo, odtod tudi tvoje originalne ideje, presenetljivi nasveti, ki si jih nudila zlasti pri raznih društvenih sejah. Najbolj te bo pogrešalo »Društvo sloven. učiteljic«, kateremu si bila neumorna blagajničarka lepo število let. Kako temeljito je bilo tvoje poročilo še na zadnjem društvenem zborovanju. Kako si bodrila svoje kolegije na delo z vidnim naporom a še s toliko duševno čistostjo! Ali si morebiti tedaj slutila, da je bil to tvoj labodji poziv za nas ostale?

Veliko duševne sile je bilo v tebi, nepozabna Ema, a posebno pa smo cenili

tvoje dobro, da zlato srce. Vsakomur si bila na uslugo, vsako stvar si presojala na svoj obziren način. Zato so te spoštovali. Glede sebe pa si ostala strogo značajna narodnjakinja, v vrstah naprednega učiteljstva med prvimi tudi v dobi najhujših persekucij.

Takih osebnosti bi še rabila naša mlada Jugoslavija. Zato je tem večja naša bol, da smo te izgubil tako rano.

Naj ti bo ohranjen blag spomin, primeren tvoji blagi duši!

M.

† Jaromil J. Volkov.

Kakor stara znanca sva se pozdravila neko popoldne jeseni l. 1885, v hotelu H. v Ajdovščini. On sivolas in sivobrad častitljiv mož — kakor sv. Metod — Jaromil J. Volkov, učitelj v sosednjem Lokavcu, iaz novopečeni začetnik na šoli na Ustju.

Po imenu sva se poznala že prej kot sotrudnika tržaške Edinosti. Zato sva bila drug drugega toliko bolj vesela. Poza- bila sva na vso sosesčino, celo na bližnje

tovariše, ki so se običajno shajali v omenjenem hotelu, kjer smo poslušali govoro laških sodnih uradnikov in nemščino nameščencev ajdovske predilnice in barvarnice. V hotelu je bil najhitreje postrežen, kdor je zahteval v nemščini. Nas mlajše je to zelo jezilo. Jaromil je bil takoj med nami, Ostavili smo tujcem negostoljubni hotel in se shajali po slovenskih gostilnah v Šturiju in Ajdovščini.

»Ali čitaš cirilico?« je bilo eno prvih vprašanj med nama. — »Delal sem izpit za srbohrvaški učni jezik in pisal tudi naloge s temi črkami.« — Zelo je bil tega vesel: »Torej vendar, vendar.« Seveda J. Volkov ni slutil, da se bo še ne 30 let pozneje premenil ta vendar v p. v. in naše domo- in rodoljublje v izdajstvo velike domovine Avstro-Ogrske. Tudi meni se ni sanjalo tedaj kaj sličnega.

Takoj prvi dan sem izvedel, da umeva priletni mož — bilo mu je tedaj 45 let — blizu vse slovanske jezike. »Panslavist!« sem ga podražil. On mi je pa začel razlagati o svojih stikih s slovanskimi ličnostimi po širnem slovanskem svetu. Občudoval sem ga zato in zavidal.